

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНА ТА ПРАВОВА СИСТЕМА УКРАЇНИ В ЦИФРОВУ ЕПОХУ: СУЧАСНІ ВИКЛИКИ

МАТЕРІАЛИ
Міжнародної науково-практичної конференції

Одеса, 22 квітня 2026 року

Том 1

Одеса
2026

УДК 34:004:316.4(477)
С 70

*Рекомендовано до друку вченою радою
Національного університету «Одеська юридична академія»
(протокол № 8 від 23.04.2026 р.)*

За загальною редакцією академіка **С. В. Ківалова**

**С70 Соціально-політична та правова система України в цифрову епоху: сучасні виклики : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 22 квітня 2026 р.) / заг. ред. С. Ківалова ; НУ «Одес. юрид. академія». – Одеса : Фенікс, 2026. – Т. 1. – 704 с.
ISBN 978-617-8763-15-2**

Матеріали конференції узагальнюють результати наукових досліджень і практичних напрацювань учених, фахівців та представників професійних спільнот, виконаних в умовах воєнного часу та глибоких суспільних трансформацій.

У збірнику представлено широкий спектр наукових розвідок і практико-орієнтованих досліджень, що охоплюють актуальні проблеми публічного та приватного права, функціонування держави, судової та правоохоронної системи, а також трансформації суспільних процесів у цифрову епоху. Значну увагу приділено питанням адміністративного, фінансового, конституційного, міжнародного, морського та митного права, а також сучасним викликам у сфері кримінального права, кримінального процесу, криміналістики та оперативно-розшукової діяльності.

Окремі наукові секції присвячені проблемам удосконалення судоустрою, діяльності прокуратури, адвокатури та інших правоохоронних органів, розвитку трудового права і права соціального забезпечення, а також реформуванню цивільного, господарського, земельного, екологічного та енергетичного права. Збірник відображає також міждисциплінарний характер сучасних досліджень, охоплюючи питання філософії права, світових соціально-політичних процесів, соціології та психології, економіки та підприємництва в умовах війни і повоєнного відновлення. Важливе місце посідають дослідження у сфері інформаційних технологій, кібербезпеки, штучного інтелекту та математичного моделювання як ключових чинників забезпечення національної безпеки.

Крім того, у збірнику висвітлено проблематику педагогіки, лінгвістики права, перекладознавства, журналістики, фізичної та військової підготовки здобувачів вищої освіти.

Збірник розрахований на науковців, викладачів, здобувачів вищої освіти та практиків у галузях права, економіки, соціології, психології, політології, інформаційних технологій і суміжних дисциплін.

УДК 34:004:316.4(477)

Відповідальний за випуск професор **М. Р. Аракелян**

Матеріали видано в авторській редакції.

ISBN 978-617-8763-15-2

© НУ «Одеська юридична академія, 2026
© Автори статей, 2026

Горяга Оксана Вікторівна КНЯГИНЯ ОЛЬГА – ВИДАТНА ЖІНКА ТА ДЕРЖАВНА ДІЯЧКА	118
Єфремова Наталя Володимирівна ДО ПИТАННЯ ПРО РОЛЬ ПРАВОВОЇ ОСВІТИ ЖИТЕЛІВ-ЧЛЕНІВ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД УКРАЇНИ В СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ АНТИКОРУПЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ	121
Корнієнко Ірина Валеріївна ОСВІТА ТА КНИГОДРУКУВАННЯ У ДОБУ ГЕТЬМАНЩИНИ.	124
Завальнюк Ірина Володимирівна ПРАВОВА ЕТНОЛОГІЯ ЯК НАПРЯМ СУЧАСНОГО ПРАВОЗНАВСТВА: ЕТНОКУЛЬТУРНИЙ ВИМІР ПРАВА В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ	128
Артур Ліс LEX SALICA ЯК ЕЛЕМЕНТ ФОРМУВАННЯ ПРАВОВОЇ СИСТЕМИ ЄВРОПИ: МІЖ ЗВИЧАЄМ ТА ПИСАНИМИ НОРМАМИ	131
Любічанківський Ольгерд-Ілля Ілліч ДИНАМІКА РОЗВИТКУ ЗАКОНОДАВСТВА ПРО ГЕНДЕРНУ ІДЕНТИЧНІСТЬ: ВІД ПОСТУПОВОГО ВИЗНАННЯ ДО СУЧАСНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ (1970-ТІ – 2025)	134
Саранчук Олександра Валеріївна СОВІСНІ СУДИ НА ПІВДНІ УКРАЇНИ ЯК ФОРМА НАРОДНОГО СУДОЧИНСТВА (ОСТАННЯ ЧВЕРТЬ XVIII – ПЕРША ПОЛОВИНА XIX СТ.)	137
Еміль Сальчинський ЦЕРЕКВІЦЬКИЙ ТА НЕШАВСЬКИЙ ПРИВІЛЕЇ 1454 РОКУ: ПРИЧИНИ ЇХ ПРИЙНЯТТЯ, ХАРАКТЕРИСТИКА І ЗНАЧЕННЯ	142
СЕКЦІЯ 4. КОНСТИТУЦІЙНИЙ ВИМІР НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВІЙНИ ТА ПІСЛЯВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ	
Львова Єлизавета Олегівна НАЦІОНАЛЬНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ УКРАЇНИ	146
Афанасьєва Мар'яна Володимирівна МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИЙ ПРИНЦИП ЗАБОРОНИ ПРИМУСОВОЇ АСИМІЛЯЦІЇ	150
Mishyna Natalia LA LIBERTÉ COGNITIVE FACE AUX NEUROTECHNOLOGIES: ENJEUX JURIDIQUES À L'ÈRE DE L'INTELLIGENCE ARTIFICIELLE	153
Кулі-Іванченко Ксенія Костянтинівна ПРИЙНЯТТЯ КОНСТИТУЦІЇ ШЛЯХОМ ВСЕУКРАЇНСЬКОГО РЕФЕРЕНДУМУ ЯК ГАРАНТІЯ СТАБІЛЬНОСТІ КОНСТИТУЦІЙНОГО ЛАДУ В УКРАЇНІ	155
Батан Юрій Дмитрович КОЛЕКТИВНІ ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ ОСОБЛИВИХ ПРАВОВИХ РЕЖИМІВ	158
Волкова Дарія Євгенівна СВОБОДА АСОЦІАЦІЙ ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ: УКРАЇНСЬКИЙ КОНТЕКСТ ТА СТАНДАРТИ РАДИ ЄВРОПИ	162
Животовська Ірина Юріївна ТРАНСФОРМАЦІЯ КОНСТИТУЦІЙНОГО ПРИНЦИПУ СВІТСЬКОСТІ ДЕРЖАВИ В УМОВАХ ФОРМУВАННЯ НОВОЇ ПАРАДИГМИ ПУБЛІЧНО-РЕЛІГІЙНИХ ВІДНОСИН	165
Іванцова Зоя Анатоліївна КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ АЛГОРИТМІЧНОГО ВПЛИВУ	169
Панасюк Віта Миколаївна ЗАКОНОДАВЧИЙ ПРОЦЕС ЯК ІНСТРУМЕНТ ФОРМУВАННЯ ТА ПІДТРИМАННЯ КОНСТИТУЦІЙНОЇ СТАБІЛЬНОСТІ	171

Іванцова Зоя Анатоліївна

*Національний університет «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри конституційного права, доктор філософії в галузі права*

КОНСТИТУЦІЙНІ ПРАВА ЛЮДИНИ В УМОВАХ АЛГОРИТМІЧНОГО ВПЛИВУ

Стрімкий розвиток цифрових технологій і широке впровадження алгоритмічних систем у повсякденне життя людини зумовлюють необхідність доктринального осмислення об'єкта конституційного захисту в частині ряду визнаних прав людини.

Так, алгоритми, що лежать в основі функціонування соціальних мереж, пошукових систем й цифрових платформ, перестають бути нейтральними інструментами обробки інформації та набувають здатності активно впливати на поведінку й навіть на внутрішні переконання особи. У зв'язку з чим традиційні підходи до розуміння об'єкта конституційного захисту, зокрема як сфери особистого і сімейного життя, поваги до гідності або ж персональних даних, виявляються недостатніми, оскільки не охоплюють новітні форми втручання у когнітивну сферу людини.

Зазначене актуалізує необхідність вдосконалення змісту конституційних прав людини крізь призму алгоритмічного впливу, а також формування нових підходів до їх гарантування, здатних забезпечити захист не лише інформації про особу, а й процесів формування її мислення та автономії.

Останнім часом в США збільшилася кількість позовів про залежність від соціальних мереж. «У позовах щодо залежності від соціальних мереж стверджується, що такі платформи, як Facebook, Instagram, TikTok, Snapchat та YouTube, були навмисно створені для того, щоб викликати залежність у дітей та підлітків... По всій країні розглядається понад 10 000 окремих справ та майже 800 позовів до шкільних округів». Наведене ілюструє перехід проблеми алгоритмічного впливу з площини абстрактних доктринальних дискусій у конкретну практичну площину.

Така судова практика імпліцитно визнає, що алгоритмічний вплив може бути джерелом шкоди психічному здоров'ю та автономії волі людини, а отже, опосередковано ставить питання про межі допустимого впливу на когнітивну й емоційну сферу з позицій фундаментальних прав.

В Рекомендації Комітету міністрів Ради Європи відзначалося, що «існують також значні проблеми у сфері прав людини, пов'язані зі зростаючою залежністю від алгоритмічних систем у повсякденному житті, такі як право на справедливий суд; право на недоторканність приватного життя та захист даних; право на свободу думки, совісті та релігії; право на свободу вираження поглядів; право на свободу зібрань; право на рівне ставлення; а також економічні та соціальні права».

Таким чином у Раді Європи проблема алгоритмічних систем вже розглядається не як вузька технічна чи суто «цифрова» тема, а як багатовимірний виклик

цілісній системі прав людини. Акцент на економічних й соціальних правах підкреслює, що алгоритмічний вплив проявляється не лише в сфері «інформаційних» свобод, але й у питаннях доступу до праці, освіти, соціального забезпечення та ін., у яких автоматизовані процеси можуть посилювати нерівність.

Відтак, в конституційно-правовому вимірі зазначене вимагає розширеного розуміння об'єкта захисту від класичного розуміння прав на не втручання в особисте і сімейне життя й повагу до його гідності до охоплення процесів алгоритмічного прийняття рішень, які формують когнітивне середовище особи.

У вищевказаній Рекомендації також звертається увага на те, що робота алгоритмічних систем зазвичай ґрунтується на широкомасштабному зборі, агрегуванні й аналізі даних, отриманих завдяки цифровому відстеженню онлайн та офлайн поведінки й ідентичності окремих осіб і груп. Такий підхід не лише втручається в сферу приватного життя, а й створює дедалі більші можливості для високоперсоналізованих маніпуляцій, здатних істотно впливати на здійснення прав людини.

З огляду на те, що норми Конституції України відповідно до ст. 8 є нормами прямої дії, а зміст конституційних прав підлягає розширеному, еволюційному тлумаченню, то наявні положення Основного Закону вже сьогодні створюють правову основу для ефективного реагування на виклики, пов'язані з алгоритмічним впливом.

Таким чином, подальший доктринальний розвиток і судова практика забезпечують можливість захисту прав людини не лише в межах їх класичного розуміння, а й через розширене тлумачення таких прав з урахуванням процесів формування волі та переконань людини в умовах алгоритмічного впливу й розвитку цифрових технологій.

Список використаних джерел:

1. Social Media Addiction Lawsuits (2026): KGM Trial, MDL 3047, and TikTok & Snapchat Settlements Explained // Spencer Law. URL: <https://www.spencer-law.com/post/social-media-addiction-lawsuits-2026-kgm-trial-mdl-3047> (дата звернення: 30.03.2026).

2. Recommendation CM/Rec(2020)1 of the Committee of Ministers to member States on the human rights impacts of algorithmic systems // Council of Europe. URL: [https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:\[%2209000016809e1154%22\],%22sort%22:\[%22CoEValidationDate%20Descending%22\]}](https://search.coe.int/cm/#{%22CoEIdentifier%22:[%2209000016809e1154%22],%22sort%22:[%22CoEValidationDate%20Descending%22]}) (дата звернення: 30.03.2026).

Ключові слова: права людини, інформаційний вимір прав людини, цифрові права, людська гідність, телеологічне тлумачення.

Key words: human rights, informational dimension of human rights, digital rights, human dignity, teleological interpretation.